

ΜΙΧΑΗΛ ΚΟΡΑΚΑΣ

Ἐπάρχουσιν ὀνόματα γιγάντεια, ὑπερήφανα καὶ ἀγέρωχα, ὡς ἡ Ἴδη, ὑψηλότερα καὶ τῶν κέδρων τοῦ Λιβάνου, πλήρη φωτὸς τιμῆς καὶ δόξης, ὀνόματα, ἐκπροσωποῦντα τὸν βίον ἐνὸς δλοκλήρου λαοῦ, εἶδωλα σεμνὰ καὶ ἱερὰ θαυμασμοῦ καὶ λατρείας, ὀνόματα, τὰ ὅποια ἐγεννήθησαν διὰ νὰ μὴ ἀποθάνωσι ποτὲ, φέροι τηλαυγεῖς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, παλλάδια τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων καὶ πόθων, πρωταπόστολοι τῶν μεγάλων πράξεων καὶ ἰδεῶν, ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἡ Ἱστορία ἴσταται ἐκθαμβος, καὶ ἡ Μοῦσα τῆς ποιήσεως, ἐν ἱερᾷ ἐνθουσιασμοῦ ἐκστάσει, ψάλλει ἀηδονόστομος καὶ ἔνθεος, στεφانوῦσα αὐτὰ μὲ δάφνης στεφάνους ἀμαράντους.

Ἐν ἐκ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν εἶνε τὸ τοῦ λέοντος τῶν ἀγώνων τῆς ἐλευθερίας τῆς Κρήτης, τὸ ὄνομα τοῦ *Καπετὰν Μιχάλη Κόρακα*.

Ἀποκαλύψατε ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ἐλεύθεροι Ἕλληνες. Δοῦλοι, ῥάνατε, ὄχι μὲ ἄνθη, ἀλλὰ μὲ δάκρυα πόνου ἐκ βαθέων ψυχῆς, τὴν ἁγίαν μνήμην ἐκείνου, ὅστις ἔζησε διὰ τοὺς ἀγῶνας τῆς ἐλευθερίας σας. Ὅστ᾽ αὐτῶν προμάχων τῆς πατρίδος, σκιρτήσατε εἰς τοὺς τάφους σας. Ἱστορία, κλίνον εὐλαβὲς τὸ γόνυ πρὸ τοῦ Τιτᾶνος τῶν νεωτέρων γενεῶν. Καὶ σὺ, λύρα τῶν βάρδων, τόνισον διάτορος ᾠδᾶς θεσπεσίας, διὰ ν' ἀντηχήσωσιν αἱ φάραγγες τῆς πατρίδος μας καὶ τὰ βουνὰ τὸ ὄνομα ἐνὸς τῶν λαμπροτέρων ἡρώων τῶν ἐθνικῶν μας ἀγώνων, τῶν γνησίων ἐκγόνων τῶν νικητῶν τῶν παλαιτάτων Τιτάνων!

Κρήτη, ὦ Κρήτη, ἀθάνατε τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς δόξης κοιτίς, περίβλεπτον τῆς ἐλευθερίας σέμνωμα καὶ καύχημα τῆς Μεσογείου, χώρα, πλήρης ἐποποιίας καὶ ἱστορίας, Βηθλεὲμ ἱερὰ τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἥτις ὑπῆρξες τοῦ Διὸς τὸ λίκνον, σεπτὴ μήτηρ τοῦ Κόρακα, ἐδική σου εἶνε ἡ μεγάλη αὐτὴ καὶ ἀκτινοβόλος δόξα. Εἰς αἰὼν τῆς ἱστορίας σου, ὁ αἵματηρότερος καὶ ἐνδοξότερος, συνδέεται μετὰ τοῦ περιφανοῦς αὐτοῦ ὀνόματος· ἀρρήκτως, τὰ δεινὰ καὶ αἰ ταλαιπωρίαί σου ἦσαν ταλαιπωρίαί καὶ δεινὰ του καὶ δόξα σου εἶνε ἡ δόξα του.

Ἐνίοτε, ἐν ᾧ ἡ γῆ ἀδρανῆ ἤρεμος καὶ γελοέσσα, ἐκ τῶν στέρνων αὐτῆς ἐκρήγνυνται ἠφαίστια περιφλεγῆ καὶ φοβερά, λάβαν πυρὸς, οὐρανομήκη λάμψιν καὶ φρίκην Ἄδου ἐκπέμποντα. Εἰς τὸ οὐράνιον στερέωμα ἐν μέσῳ τῶν μυριάδων συνήθων ἀστέρων, ἀναφαίνονται ἐνίοτε μεγαλοπρεπεῖς κομῆται, ἀγλαόμορφοι σελαγίζοντες, καὶ ὀπότεν νέφη βαρύνωσι τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ δίκην τυράννων πιέζωσιν αὐτήν, γεννῶνται αἴφνης τρομόγδουποι κεραυνοὶ, σείοντες τὴν γῆν ὅλην καὶ παράγοντες θυέλλας καὶ ὑετοὺς, δι' ὧν ἡ φύσις ἐξωραϊζεται ἀναθάλλουσα.

Ἐχει ὁμοίως καὶ ἡ ἀνθρωπότης τὰ ἠφαίστια αὐτῆς, τοὺς κομήτας, τοὺς κεραυνοὺς τῆς. Εἶνε οἱ μεγάλοι ἄνδρες, οἱ ἀναφανόμενοι ἐνίοτε ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὴν μεταβάλασιν τοῦ κόσμου τὰς τύχας, οἱ ἡμίθεοι, οἱ ἥρωες.

Ἡ νεωτέρα Ἑλλάς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας Ἰλιάδα τοιοῦτων ἡρώων ἀνέδειξεν ἐκ τῆς ὀμίχλης καὶ τοῦ ζόφου τῆς τυραννίας. Μεταξὺ δὲ τῶν διαπρεπεστέρων αὐτῆς ἡρώων ἦτο καὶ ὁ ἀθάνατος Γαριβάλδης ἀρματωλὸς τῆς Κρήτης, ὁ *Μιχαὴλ Κόρακας*.

Πόμπια, ἄσημον χωρίον τῆς Μεσσαράς τοῦ Ἡρακλείου, Σὺ ἔσχες τὴν τύχην τὴν γεννήσεως καὶ γαλουχίης τὸν μέγαν τοῦτον καὶ περιδοξὸν τῆς ἐλευθερίας πρόμαχον καὶ στρατηλάτην. Χαίρε μικρὰ κοιτίς τοσοῦτον ἐπιφανοῦς μεγαλείου, λίκνον καὶ τάφε περίβλεπτε τοῦ λεοντοκάρδου τῆς Κρήτης Ἀχιλλέως!

Ἐκεῖ, εἰς τὰς χλοεράς χώρας σου, εἶδε τὸ φῶς τῆς ζωῆς τῆς

Ἰδῆς ὁ λέων οὗτος. Ἐγεννήθη δούλος· ἀλλ' ἐνέκλειεν εἰς τὰ στήθη του ὁ μέγας αὐτὸς μικρὸς σκύμνος τῆς ἐλευθερίας τὸ δαιμόνιον, διότι τὸν ἐγαλούχησεν αὐτὴ ἡ σεπτὴ τῶν λαῶν θεά. Καὶ μόλις ἡ ἦδη ἐζωπύρησε τὸ βροδαλὸν αὐτοῦ σῶμα, ἐβρουγήθη ὁ λεοντιδεὺς καὶ ἐπόθησε τὰ ἐλεύθερα βουνά του, ἔθραυσε τὰς ἀλύσεις του, ἔλαβε τὸ βράπτισμα τοῦ αἵματος, φονεύσας αἰμοδόρον καὶ τύραννον ἀγᾶν καὶ οἰστρηλατούμενος ἐκ τοῦ ἀγίου τῆς ἐλευθερίας πνεύματος, ἤρ-
χισε τὴν ἐποποιεῖν τῆς δόξης του καὶ ἐνεκολπώθη τὴν ἰδέαν ν' ἀπελευθερώσῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας.

- Εὐδαίμων, ὅστις τὴν λαμπρὰν συνέλαβεν ἐλπίδα
- Νὰ σώσῃ μ' ὀπλων δύναμιν τὴν δούλην του πατρίδα,
- Καὶ ἀνδρουμένην αἰσθανθεῖς τῶν νεύρων του τὴν ῥώμην,
- Τὴν λεοντὴν του ἠπλώσεν εἰς ὄψιν τῶν τυράννων,
- Πολέμους ἐμελέτησε καὶ ἄσματα παιάνων
- Καὶ δόξαν ἐλευθερωτοῦ καὶ δαφνηφόρον κόμην.
- Πλατὺς ἐμπρός του ἰδεῶν ἐκτείνεται ὀρίζων,
- Μὲ ἄνδρας διαλέγεται ἥρωϊκῶν αἰώνων,
- Καὶ οὐδὲ ζῆ εἰς τὸ παρὸν καὶ μετὰ τῶν συγχρόνων,
- Ἀλλὰ εἰς μέγα παρελθὸν κ' εἰς μέλλον ἔτι μετζον. (*)

Φαντάσθητε τὸν δεκατετραετῆ ἥρωα, ὄνειρευόμενον τὴν ἀπελευθερώσιν τῆς πατρίδος του ἐν μέσῳ τοῦ τυραννικωτέρου τῆς δουλείας ζυγοῦ καὶ τῆς ἀπαισιωτέρας διὰ τὴν Ἀνατολὴν πολιτικῆς καταστάσεως! Ποία μεγαλουργὸς φλόξ ἔκαιε τὰ στήθη τοῦ φοβεροῦ μείρακος διὰ νὰ πιστεύσῃ εἰς τοιοῦτον ὄνειρον! Πρῶτον αἶμα διέτρεχε τὰς φλέβας αὐτοῦ διὰ νὰ τολμήσῃ νὰ ἐγκολπωθῇ τότε τὴν μεγάλην ἰδέαν! Δὲν εἶναι ἕως μεγαλειότερος αὐτοῦ κατὰ τὸ σθένος τῆς ψυχῆς ὁ Ναπολέων, ὅτε, τὴν νύκτα τῆς πανολεθρίας τοῦ Βατερλώ, ἠθέλησε νὰ ἐπανέλθῃ μόνος κατὰ τῶν τροπαιοῦχων ἐχθρῶν μυριάδων.

Ἐξοσι καὶ εἰς Ἀπρίλιον μόλις ἦνθον θαλεροὶ ἐπὶ τῆς πλήρους πυρὸς καὶ ἀκμῆς ζωῆς του, ὅτε τῆς Ἀγίας Λαύρας ὁ ἀρχάγγελος

(*) Ἄλ. Ρ. Παγκαθῆς. «Λαοπλόκος».

ἐξήγειρεν ἐκ τοῦ ληθάργου τῆς δουλείας τὸν κοιμώμενον Ἰσραὴλ καὶ ἀνεσείετο ἐκ βαθέων ἡ Ἑλληνικὴ γῆ εἰς τῆς ἐλευθερίας τὸν ἅγιον θούριον. Φοβερός καὶ ἀκάθεκτος Ἀχιλλεὺς ἐρρίφθη εἰς τὸν ἀγῶνα ὁ Κόρακας καὶ ἔκτοτε λαμπρύνεται ἡ ἐποποιεῖα τῶν ἀνδραγαθημάτων του.

Λαμπρὸς πολεμιστῆς, μυθικὸς ἦρως! «Ἐλαφρὸς, ὡς ὁ ὄρεινὸς δόρκων, φοβερός, ὡς τὸ φλογερὸν μετέωρον. Εἰς τὰς μάχας, ὡς μεταξὺ τῶν νεφῶν ἡ ἀστραπὴ, ἠκτινοβόλει τὸ ξίφος του ὡς ὁ μετόμβριος χεῖμαρρος ἦτον ἡ φωνὴ του καὶ ὡς ἐπὶ τῶν φεράγγων ἡ βροντὴ». Τύπος ἀρχαικοῦ ἥρωος, ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους γενεαὶ δλόκληροι κυφοροῦσι καὶ γενεαὶ ὄνειρεύονται. Ὑπεράνθρωπος, μεγάλη φύσις καὶ ἔκτακτος ψυχὴ, ἀξία ἄλλων μεγαλοπραγμῶνων ἐποχῶν.

Λάτρις καὶ πρόμαχος τῆς ἐλευθερίας ὑπηρέτησε τοὺς ἀγῶνας τῆς παιδιόθεν. Ἐκατὸν περίπου μαχῶν ἐγένετο ὁ λαμπρὸς ἦρως. Μία ἦτον ἡ φιλοδοξία του, περικαλύπτουσα αὐτὸν, ὡς σημαία, ἡ ἀνεξαρτησία τῆς πατρίδος του. Ἐρρίπτετο εἰς τοὺς πολέμους παρατόλμως μὲ ἀνοιχτὸν στήθος, ὡς ὁ Νεῦ, ὁ ἀνδρείος τῶν ἀνδρείων, εἰς τὴν μάχην τῆς Μόσχας, ἀλλ' αἱ σφαῖραι δὲν τὸν ἔθιγον, διότι, ὡς λέγουσιν οἱ Κρήτες, ἦτον ὁ ἀγαπημένος τοῦ Θεοῦ. Εἰς ὅλους τοὺς Κρητικὸς ἀγῶνας πρωτηγωνίστησεν ἕως ἐσχάτων.

Φεῦ! Ὄνειρος καὶ χίμαιρα εἶνε ἡ ἐλευθερία τῆς μεγαλομάρτυρος ἡρωίδος τῆς Μεσογείου ἢ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου δὲν ἦλθεν εἰσέτι;

Μετὰ τὴν τελευταίαν αὐτῆς ἐπανάστασιν ὁ *Μιχαὴλ Κόρακας* κατέφυγεν ἐδῶ, εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου καὶ διέμεινε μέχρι τοῦ παρελθόντος Αὐγούστου, νέος Βρούτος, μακρὰν τῆς Ῥώμης. Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαθυλῶνος ἐκάθησε καὶ ἔκλαυσεν ἐν τῇ ἀναμιμνήσκεσθαι αὐτὸν τῆς Σιών. Πολλάκις ἐγόγγυζεν, ὡς ὁ καθειργμένος εἰς τὰ φύλλα ἄνεμος καὶ, ὡς, τὸ τὴν ἔρημον ὄχθην, βρέχον κύμα.

Ἐπὶ τέλους δὲ κατὰ μοιραίαν τινὰ προαίσθησιν ἀνεπόθησε τὴν γενέτειραν τῆς Ἰδῆς ὁ λέων καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὰ Πόμπια.

Ἐκεῖ, ἔκλεισε διὰ παντὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εὔρε τάφον πο-

λόκλαυστον. Τὸν ἔκλαυσεν ὀλόκληρος ἡ Κρήτη καὶ μὲ δάκρυα θερμὰ καὶ εὐγνώμονα κατέθηκεν ἀμαράντους δάφνης κλάδους εἰς τὸ μνήμα τοῦ προμάχου τῆς ἐλευθερίας της.

— Ἡ Ἰδὴ δὲν θὰ σὲ ἴδῃ πλέον καὶ δὲν θὰ φωτισθῇ ἀπὸ τὴν λάμψιν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τοῦ ξίφους σου.

Ἄλλὰ τὸ ὄνομά σου θὰ ζήσῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν συγχρόνων καὶ τῶν μετὰγενεστέρων, ὡς φρίκη καὶ τρόμος τῶν τυράννων, ὡς ἱερὸν σύνθημα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀνδρείας, ὡς παλλάδιον τῶν Κρητικῶν πόθων καὶ παραδόσεων σεμνὸν καὶ ἀθάνατον.

Ἡ Ἱστορία θ' ἀνοίξῃ χρυσᾶς σελίδας εἰς τὴν δόξαν σου καὶ ἡ Μοῦσα τῆς ποιήσεως θ' ἀποθανάτισῃ τὴν ἀνδρείαν καὶ τοὺς ἄθλους σου καὶ τὴν μεγάλην ὡς ἡ Ἰδὴ, καρδίαν σου.

Εἰς τὰ Πόμπια θὰ ἦνε ἡ κόνις σου, ἀλλὰ τὸ ὄνομά σου πανταχοῦ !

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΑΡΣΕΝΗΣ.

ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΩΝ ΑΥΤΩΝ

CHATEAUBRIAND

Ἐάν τις ἐναερίως ἀνέλθῃ, ἢ ἐπὶ τῶν ὑψικαρήνων ὀρέων προβάλλῃ, θέλει παραχρῆμα εἶπει ὅτι τὰ φυτὰ ἀπολαμβάνουσι τι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ οὐ προσεγγίζουσιν. Πολλάκις βλέπει τις ἐν μέσῳ τῆς ἐπικρατούσης γενικῆς σιγῆς, περὶ τὸ λυκαυγές, τὰ ἄνθη κοιλάδος ἀκίνητοῦντα ἐπὶ τῶν πρέμων αὐτῶν μετ' οὐ πολὺ ἄρχονται κλίνοντα ποικιλοτρόπως πρὸς ἀπάσας τὰς διευθύνσεις τοῦ ὀρίζοντος. Τὴν στιγμήν ταύτην ἐν ᾗ τὸ πᾶν φαίνεται ἡρεμοῦν, μυστήριον τι βασιλεύει: ἡ φύσις συλλαμβάνει, αἱ δὲ βοτάναι αὐτῆς εἰς ἔξου νεαραὶ μητέρες, ἀτενίζουσι τὸ μυστηριώδες